

Ať tak, ať onak, přeu si jen jednoho: aby duch, který projevilo družstvo proti mně, aby duch ten zůstal režisérem jen *mého intermezza* a nedostal se k režii listu. Neboť duch ten *není* duch umělecké poctivosti a vnitřní síly — jest to duch listivé potulivosti a kompromisního intrikánství. Kdyby dostal vliv ve vedení listu, uvidělo by se to brzy patrně a znamenalo by tu uměleckou *déroutu* listu.

Čehož by nebylo nikomu více líto než jeho někdejšímu redaktorovi.

Tedy ještě můj odchod z Volných směrů

Odpověď p. Nepředpojatému na feuilleton v Čase 8. listopadu [1907].

Jest dobře, že se ten pán takto podepsal; z článku jeho nebylo to totiž patrné — i jest dobře, že ujistil o tom svoje čtenáře hodně hlasitě a že to dal hned do nadpisu.

Zrekapituloval tedy pan Nepředpojatý moji literární činnost ve V. směrech za poslední dvě léta a plyne mu z ní samostatně již můj ortel. Prostě, nevyhnutelně, samozřejmě. Nesplnil prý jsem program, který jsem si položil: literatura a umění neběžely prý vedle sebe, nedoplňovaly se, nesílily vzájemně společnými podněty. To prý jest jasné jako slunce; to musili vidět znalci literatury, jakými prý jsou členové družstva. Nuže, *donedávna neviděli této jasné věci; donedávna líbila se jim literární část V. směrů; donedávna* (alespoň až do mé polemiky s p. Karáskem) *plnila po jejich soudu svůj úkol*; ještě při mimořádné schůzi na jaře (při příležitosti repliky p. Hilbertovy) hájili tento program, hájili i volnost redaktorskou. A nejen to: donedávna neviděl toho očividného zpuštění ani sám „Čas“; až náhle, přes noc takřka, spadly mu šupiny s očí. Ještě v lednu t. r. přinesl „Čas“ ve své Hlídce *zcela opačný* posudek mojí liter. činnosti ve V. směrech, posudek ženerosní, nesený sympatií ke mně. Namítne se mi, že není z téhož péra. Vím také, ale rozdíl mezi nimi není také žádný stupínek, nýbrž celých 180°.

Mne by těšilo, kdyby p. N. pověděl, jak si představuje *naplnění* našeho programu. Jak představuje si, že se má doplňovat literatura a umění? Jak mají slílit a obohacovat se navzájem? Měly snad V. směry přinášet na jedné straně výtvarné dílo a na druhé výklad o něm? Nebo na jedné straně sujet výtvarný (třebas krajinu) a na jiné báseň komponovanou na ten sujet? Nebo jak?

Za moji redakce doplňovaly se výtvarné umění a literatura, jak jedině po mém soudu doplňovat se mohou: inspirací, vysvětlením, které přináší výtvarné dílo básníků a naopak, širokou společnou základnou myšlenkovou, tím, že se výtvarné umění i literární práce svádí v tutéž jednotu, redukuje v týž společný kořen — jednotící estetikou a kritikou, která vyhledává podoby, analogie, společné zákony. Co jsem tiskl z beletrie ku př., týkalo se většinou velmi důvěrně tvůrčího procesu uměleckého (Merežkovského Monna Lisa, některé články Barrésovy, „Město v růžích“ a j.), nebo byla to dramata umělecké myšlenky nebo práce inspirované kulturou výtvarnou. Nedovedu si představit, že někdo může přečíst pozorně „Město v růžích“ a nezachvět se nad záhadnými ranami duše, nad propastmi vnitřního světa, nad nebezpečími hypercivilisace. Nebo jak může někdo (rozumím člověka dobré vůle) odložit bez duševního zisku některou meditací Březinovu, aniž by

nabyl hlubšího a správnějšího pohledu v umělcův osud? Výtvarník nemůže přečíst bez užítku ku př. listy Flaubertovy, kde se stále vrací problém formy atd.

Jak rekapituloje moji činnost p. N., jest viděti z tohoto bodu: „v lednu podnikl útok na Laichtrův *nakladatelský prospekt*, vrátil se k němu v březnu atd.“ Tendence patrná: zseměšnit mou tehdejší kampaň. Vpravdě měla se věc docela jinak: nakladatelský prospekt byl pouhou hmožnou narážkou, východiskem a ovšem ne ten prospekt, nýbrž *tendence a program nové beletristické knihovny* Laichtrovy; odtud rozvinula se mezi mnou a spis. p. Laichtrem polemika, která se dotýkala *základních otázek literatury a kritiky*... To nazve p. N. bojem o nakladatelský prospekt!

Ale vrátím se k věci. Ve *svých* literárních příspěvcích ve V. směrech měl jsem vždycky na mysli společnou uměleckou basi pro literaturu i umění výtvarné. Psal jsem třebas o novoklasicismu v literatuře a ukázal jsem současně, že toto hnutí má paralelu ve výtvarném umění; psal jsem o herecích ruských a ukázal jsem, čemu se od nich může učit každý umělec i výtvarník. To viděl každý poctivý člověk a upíratí může mně to jen zlá vůle.

Pan *Slaviček* není jistě žádný estét, není ani snad člověk mého duševního typu a založení, ale jest poctivý umělec a poctivý muž, a proto tuto snahu cítil a řekl mně to. V *dubnu* t. r. dostal jsem od něho list; otiskuju-li jej, otiskuju jej jako literární a umělecký dokument, otiskuju jej v krajní chvíli, kdy se proti mně útočí se všech stran zbraní nevybranou. To budiž vysvětlením.

Zní: „Vážený Pane, nečetl jsem — už ani nepamatuji, jak dávno — ničeho s tou žívou radostí, jako Vaše řádky v posledních číslech V. směrů. — A právě, že vysloveny tak upřímně a včas a že se týkají *věcí zásadních*, mají veliký svůj význam. Přál bych, aby i Mánesu byly něčím ozdravujícím, dokud snad je ještě čas — *protože týkají se nejen literatury, ale toho opravdového snažení uměleckého vůbec*. — Nepíšu více, ale chci jen tolik ještě říci, že tisknu Vám upřímně ruku. —“

Tak soudil muž mně cizí, kterého osobně ani neznám; mohl jsem se domnívat, že cítí jinak mí osobní přátelé z družstva?

Pan N. míní, že prý rozplašuju spolupracovníky; nezískávám prý a nepřitahuju. Ruku na srdce: kolik lidí, kteří kdysi založili čtrnáctideník a týdeník „Čas“, jde dnes s ním? Kde jsou? V mladočeském táboře. Kde jsou někdejší spolutredaktoři „Času“? Kde jest mladší realistický dorost? Ano, „lidé se scházejí a rozcházejí“. — Cituje p. N., ale jen tam, kde se mu to hodí. Chceš-li něco a jdeš-li za tím neúchylně, nemůžeš se divit, že druhové kolem tebe řídou, že se jim stáváš nepohodlným, že samotnější. Pan N. píše, že měl jsem jen 4—5 spolupracovníků. Ano, a ti ještě musivali čekat měsíce a měsíce, než jsem jim mohl uveřejnit práci; tolik místa zaujaly články výtvarnické. Jest vedle nich jistě nejméně ještě deset literátů, od nichž bych býval měl rád příspěvky ve V. směrech, ale bál jsem se přímo říkat jim o ně — ačkoliv vím, že bych je byl dostal.

Pan Nepředpojatý viní mne z nerytířskosti, s níž jsem se zachoval k p. Hilbertovi. Prý jsem jej dal spoutat na ruku, na nohou a pak jsem do něho bil. Pan N. stal se patrně obětí klepů a pomluv. Podmínky, které jsem dal p. Hilbertovi, měly jeden smysl: aby se polemika nerozšiřovala na jiné pole, než kde vznikla; proto neměl p. Hilbert překročit ve své replice objemu stati, kterou jsem mu věnoval. Tyto

podmínky dal jsem mu před výběrem „Mánesa“, nikdo z jeho přátel proti nim nic nenamítal a on sám je přijal. A ačkoliv jich nedodržel přesně (přestoupil rozměry svojí replikou), tiskl jsem ji bez námitek. Dopadla-li moje odpověď na 6 sloupečů proti p. Hilbertovým 2, má to příčinu docela vnější: musil jsem dlouhými citáty ze starých časopisů dokazovat p. H. věci, na něž se nechtěl pamatovat. Voilà tout. Ostatně poutat p. Hilberta, který měl k dispozici deník („Venkov“) — není již sama ta myšlenka směšná! Neduplikoval-li p. H., mělo to všechny jiné příčiny, jenom ne nedostatek místa k projevu!

A p. N. vypořádává se se mnou také jako s kritikem. Ukazuje, jaký bídný jsem kritik, který zatemňuje, kde má vyjasňovat. Byl prý „omráčen“ výstavou Munchovou, milý p. N., hledal u mne poučení a místo poučení našel jakési třesky plesky.¹ Nechme můj článek o Munchovi, milý N. Řekněme i, že je bídný — ale nezáleží, co o něm soudíme my dva, *důležitější jest, co o něm soudilo družstvo Volných směrů*. A tu Vás ubezpečuji, že se můj Munch líbil a že družstvo nepřálo by si nic jiného, než abych takových Munchů dodal dvacet do roka. O všem bych směl psát, všecko bylo by vítáno, o všech cizích malířích, které jsem viděl i neviděl, o všech cizích autorech, které jsem četl i nečetl, *jen ne o těch zpropadených věcech, které nejlépe znám a jež mně ležely nejvíce na srdci — jen o české literatuře nic*. Jen nic ne o pp. Dykovi, Hilbertovi, Karáskovi a tutti quanti. Zamyslete se nad tím trochu, dobrodinečku! Hledíte, Vy sám tvrdíte, že Munchovi nerozumím (a jistě rozumím mu méně než nějakému českému p. X nebo Y, neboť Muncha studoval jsem jen několik týdnů, kdežto takové domácí X nebo Y znám a studuji léta a léta) — a hledíte, nutí mne psát o Munchovi. Nezdá se Vám to trochu zvrácené: nutit člověka, aby psal o tom, co nezná, nebo zná zběžně a povrehně, a bránit mu, aby psal o tom, co zná dokonale?

Podezírám prý družstvo z toho, že chce literaturu špatnou. Nikoli, milý N., *turdím jen, že chtělo výslovně ode mne články pouze o cizích literárních zjevech, tedy literaturu „vzdálenou a neutrální“, jak jsem napsal. To není podezření, to je fakt, a kdybyste o tom faktu chtěl přemýšlet, poznal byste v něm cosi, co by se na Vás zašklebilo pitvornou tvář! Spolek umělců, nejlepších, nejsmělejších, nejvýbojnějších, nejstatečnějších prý našich lidí, výkvět mladé české generace, žádá od svého redaktora studie nebo články jen o cizích literátech, poněvadž kolem domácích musí se chodit v bačkorách! Spolek umělců — umělců, kteří žijí ze svobody a neustále se jí dovolávají — bere volnost soudu a slova literátovi, který dokázal, že má co říci.*

To je fakt hodný, aby se nad ním zamyslel každý, kdo umí čísti ze znamení charakter doby — fakt smutný, kterého nezabííte svým chytráckým povídáním.
9. listopadu 1907.

1 - Jak vidět, neberu metakritiku p. Nepředpojatého naprosto tragicky. Muž, který dovede napsat, že Volné směry byly znamenité od svého založení, je tak ubohý kritik, že nezabije ani mouchu. Ta věta sdostatek také vysvětluje, proč se mu nelíbí list za mého vedení. Líbily-li se mu práce otiskované v prvních ročnících V. směrů, nemohou se mu ovšem líbit práce z ročníků posledních,

Doplňky a pochybné